

University of Groningen

Snelrecht en de ZSM-aanpak

Kwakman, N.J.M.

Published in:
Delikt en Delinkwent

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Final author's version (accepted by publisher, after peer review)

Publication date:
2012

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Kwakman, N. J. M. (2012). Snelrecht en de ZSM-aanpak. *Delikt en Delinkwent*, 42(3), 188-205.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Snelrecht en de ZSM-aanpak

N.J.M. Kwakman¹

Het huidige kabinet heeft snelle en effectieve afdoening van veel voorkomende criminaliteit hoog op de agenda geplaatst. Daarbij wordt niet alleen gebruik gemaakt van de rechtsfiguur (super)snelrecht, maar worden ook nieuwe instrumenten ontwikkeld en ingezet – zoals de zgn. ZSM-aanpak en de zgn. Lean Six Sigma werkwijze – om op termijn alle eenvoudige zaken binnen een maand te kunnen afhandelen. Het streven is om in 2015 in ieder geval twee derde van alle eenvoudige stafzaken binnen een maand af te handelen. Kernvragen daarbij zijn: zijn snelheid en efficiency te verenigen met de zorgvuldigheid die in acht moet worden genomen bij de afdoening van strafbare feiten, en met de rechtsbescherming waarop verdachten van (ook lichte) vergrijpen moeten kunnen rekenen? Of geldt ook hier dat haastige spoed zelden goed is? In het navolgende wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken en de plannen van de regering ter zake en worden – aan de hand van opvattingen hieromtrent in de literatuur, de politiek en in de media – de voor- en nadelen van snelle afdoening van strafzaken op een rijtje gezet.

1. Inleiding

Snelrecht heeft de laatste tijd, in al zijn varianten, een hoge vlucht genomen. Het is al bijna vanzelfsprekend dat bij evenementen waarbij de kans op ordeverstoringen groot is, snelrechtprocedures worden georganiseerd. De bekendste voorbeelden zijn: de jaarwisseling, voetbal(risico)wedstrijden, grootschalige huldigingen van sporters en andere grootschalige evenementen, zoals de Assense TT-week.

Maar ook incidentele gebeurtenissen, zoals geweldpleging tegen hulpverleners of andere personen met een publieke functie, komen in aanmerking voor snelrechtprocedures. Bij dergelijke incidenten is – zo is de gedachte – een lik-op-stuk-reactie gewenst, mede om aan (potentiële) daders een signaal af te geven dat bepaald gedrag onaanvaardbaar wordt geacht en direct wordt afgestraft, maar ook om de gevoelens van verontwaardiging in de samenleving te dempen. Wat dat laatste betreft kan bij wijze van voorbeeld worden gewezen op de (super)snelrechtprocedure waarin de belager van AZ-keeper Esteban werd veroordeeld tot een relatief forse straf.

Als het aan de regering ligt, kunnen en moeten de voordelen die dergelijke vormen van snelrecht met zich mee kunnen brengen, nog verder worden uitgebuit, en moet, wat betreft de ‘veel voorkomende criminaliteit’ (VVC), snelle afdoening zelfs het uitgangspunt worden. Zo is het streven van de regering om in 2015 twee derde van alle eenvoudige zaken binnen een maand af te handelen.

Daartoe heeft de regering onder meer plannen ontwikkeld voor een uitbreiding van de gronden voor voorlopige hechtenis, om verdachten van bepaalde typen misdrijven langer vast te kunnen houden met het oog op een (uitgestelde) snelrechtprocedure.²

Daarnaast biedt de Wet OM-afdoening nieuwe mogelijkheden om eenvoudige zaken zo snel mogelijk af te doen ‘aan de voorkant van de strafrechtelijke keten’. In dat verband zal binnenkort in het hele land de zogenaamde ZSM-aanpak worden ingevoerd.³

---

¹ N.J.M. (Nico) Kwakman is universitair docent straf(proces)recht aan de Rijksuniversiteit Groningen.

² Zie par. 3.

Ook om andere redenen is snelrecht tegenwoordig een actueel thema. Niet in de laatste plaats omdat het streven naar een snelle afhandeling van strafzaken, vooral als er geen rechter aan te pas komt, flink wat kritiek te verduren heeft (gehad), in het bijzonder in kringen van de advocatuur.⁴

Al met al genoeg redenen om de huidige stand van zaken op dit terrein, maar ook de plannen voor komende jaren, nog eens op een rijtje te zetten en de voordelen, maar ook de (mogelijke) bezwaren die er volgens sommigen aan kleven, kort de revue te laten passeren.⁵

2. Vormen van snelrecht

In het verleden werd het begrip ‘snelrecht’ in de media en in de literatuur geregeld gebruikt zonder dat altijd precies duidelijk was wat er mee werd bedoeld. De criteria en de kenmerken aan de hand waarvan het begrip werd omschreven of gedefinieerd, verschilden onderling nogal eens. Toch kan aan de oudere literatuur⁶ wel een soort ‘algemene’ definitie worden ontleend: een snelle berechting van een strafbaar feit, door de verdachte op zo kort mogelijke termijn te dagvaarden, de rechter de zaak op een zo kort mogelijke termijn te laten afhandelen, en de ten uitvoerlegging van de straf direct op de uitspraak te laten volgen.⁷

Sinds de zogenaamde ‘menukaart (super)snelrecht’ van oktober 2009 is er wat meer duidelijkheid gekomen over de verschillende vormen van (super)snelrecht. Aanhakend bij deze ‘menukaart’, en tevens met een schuin oog naar de meer recente literatuur over dit thema,⁸ kan het volgende onderscheid worden aangehouden in politierechterzaken die als (super)snelrecht kunnen worden aangemerkt:

1. Snelrecht

Daarvan is sprake als de verdachte na zijn in verzekeringstelling in bewaring is genomen en wordt berecht binnen de bewaringstermijn van 14 dagen. De berechting vindt dus uiterlijk plaats

---

³ Zie par. 3.

⁴ Zie bijvoorbeeld de felle discussies die daarover zijn en worden gevoerd in de ‘social media’, met name in de discussiegroep ‘strafrecht’ van LinkedIn. Zie voorts o.a.: <http://rechtbankverslaggever.wordpress.com/2010/01/04/snel-recht/>; <http://blog.spitsnet.nl/2010/02/08/snelrecht-voor-slachtoffers-te-snel/>

⁵ Zie reeds L. de Ruiter en M. Soldaat, ‘Het voor en tegen van snelrecht’, in *Proces* 1988, p. 21-26. Voorts: O.J. Bosker, *Snelrecht. De generaal en preventieve effecten van sneller straffen*. Proefschrift (digitaal), Groningen 1997 – en de daarin opgenomen uitgebreide literatuurlijst over dit onderwerp – (<http://irs.ub.rug.nl/ppn/163953341>), en O.J. Bosker en C. Kelk, ‘Snelrecht. De generaal en preventieve effecten van sneller straffen’ in *Rechtsgeleerd magazijn Themis* (1999), afl. 6, pag. 196-197 (2). Meer recent: de preadviezen van P.A.M. Mevis (Niet bij snelheid alleen: hoe snelrecht een toegevoegde waarde kan krijgen) en G.J.N. Bruinsma (Snel straffen vanuit criminologisch perspectief: een paradox in de strafrechtpraktijk) voor het OM-congres 2010 *Snelrecht: hoe sneller, hoe beter?* En ten slotte: het onlangs verschenen rapport *Vergroting van de slagvaardigheid van het strafrecht; een rechtsvergelijkend perspectief*, waarin ook aandacht is besteed aan de (betrekkelijke) betekenis van snelrecht met het oog op het streven naar een (door de regering beoogd) slagvaardiger strafrecht. Het rapport is te raadplegen op WODC.nl. Zie voor een korte samenvatting NJB 27-01-2012, afl. 04, p. 302-304.

⁶ Vgl. P.H.A.J. Cremers, ‘Hoe snel mag snelrecht?’ in *Trema*, 1985, p. 222-225; J. Remmelink, ‘Snelrecht’ in *Recht op Scherp*, 1984, Zwolle: Tjeenk Willink, p. 199-213.

⁷ Zie Bosker a.w. (diss), p. 15 en 16.

⁸ Zie o.a.: G.J.M. Corstens, *Het Nederlands strafprocesrecht*, 7^e druk, bewerkt door M.J. Borgers, Deventer: Kluwer, 2011, p. 850-851.

binnen 17 dagen nadat de verdachte in verzekering is gesteld (afgezien van een eventuele verlenging van de inverzekeringstelling).

Tijdens de zitting beveelt de politierechter – indien daar gronden voor zijn – de gevangenneming, zodat het voorarrest voortduurt tot de uiteindelijke executie van de onherroepelijke straf.

2. De AU-praktijk: aanhouden en uitreiken (art 370a Sv).

Als de verdachte na zijn aanhouding niet in verzekering en/of voorlopige hechtenis kan of hoeft te worden genomen, kan hem meteen bij de aanhouding een verkorte dagvaarding worden uitgereikt. Die dient uiterlijk 3 dagen (de dagvaardingstermijn voor politierechterzaken) voor de (politierechter)zitting te worden aangevuld overeenkomstig art. 261 Sv.

Met deze AU-praktijk worden allerlei procedures en regels die aan een snelle ten uitvoerlegging in de weg zouden kunnen staan, omzeild. Zo hoeft bijvoorbeeld een verstekvonnis in dat geval niet te worden betekend om ten uitvoer te kunnen worden gelegd.

De verdachte die wordt heengezonden, kan bijvoorbeeld worden gedagvaard om op een zgn. ‘themazitting’ te verschijnen. Er worden vooral themazittingen georganiseerd bij evenementen, zoals voetbal(risico)wedstrijden, om een duidelijk signaal af te geven dat verstoring van deze evenementen niet wordt geduld en niet onbestraft zal blijven.

3. Supersnelrecht

Daarvan is sprake als de verdachte in verzekering is gesteld en binnen de verzekeringstermijn van 3 dagen wordt gedagvaard en berecht. Voorwaarde is dan wel dat de verdachte afstand doet van de dagvaardingstermijn voor politierechterzaken van drie dagen.

Aangenomen moet worden dat de dagvaarding de zelfstandige titel vormt voor het (tot aan het onderzoek ter terechtzitting) in verzekering houden van de verdachte. Immers, het voor inverzekeringstelling vereiste onderzoeksbelang is er dan in feite niet meer.⁹

Tijdens de zitting wordt gevangenneming gevorderd en, normaal gesproken, ook bevolen door de rechter.

De ervaring leert dat de termijn van 3 dagen, waarbinnen de dagvaarding moet zijn betekend en berechting moet plaatsvinden, zelden haalbaar is. De verdachte zal dan, na die 3 dagen, moeten

---

⁹ Zie Corstens/Borgers *a.w.* p. 850: ‘Men zou ook kunnen redeneren dat art. 375 een zelfstandige titel van vrijheidsbeneming behelst. Die opvatting is aannemelijker’ (met een verwijzing naar Blok en Besier II, p. 238-239, en H. de Doelder in Melai *c.s.*, aant. 4 ad art. 375, suppl. 160 alsmede aant. 3 en 4 ad art. 376, supplement 160). Hoewel super- of turbosnelrecht (dus) als een zelfstandige titel kan worden beschouwd voor het in voorarrest houden van de verdachte tot aan zijn berechting, kan in dit verband nog worden gewezen op de uitspraak van het Gerechtshof Leeuwarden van 4 juni 2010, *LJN BM6816* en de daarop volgende uitspraak van de HR van 13 december 2011, *LJN BT2173*. Daarin werd het ‘creatief’ uitleggen van het ‘onderzoeksbelang’ als grond voor de inverzekeringstelling (om de verdachte een paar dagen te kunnen opsluiten) afgestraft. Zie ook de kritiek in de literatuur op deze zgn. weekendarrangementen, ook wel het ‘Weekendje weg’ genoemd. Onder anderen: S.B.G. Kierkels, ‘Weekendje weg’ in *DD* 2010, 41, p. 669-686 en M. Berndsen ‘Weg met het weekendje weg’ in *Ars Aequi*, 2011, p. 430-438. Zie voorts de noot bij het arrest van de HR van T. Kooijmans (‘Het weekendarrangement en het onderzoeksbelang’) in *Ars Aequi* van maart 2012. Kooijmans plaatst deze rechtspraak in het bredere perspectief van ‘lik op stuk’ en de – nog te bespreken – uitbreiding van de regeling omtrent de voorlopige hechtenis. Echter, deze jurisprudentie heeft – als gezegd – geen betrekking op het voorarrest in het kader van super- of turbosnelrecht. Het is dus maar de vraag of deze jurisprudentie doorwerkt in, en gevolgen kan hebben voor de ‘zelfstandige’ titel voor het voorarrest op grond van art. 375 Sv en aanverwante rechtsfiguren. Maar helemaal ondenkbaar is het niet. Zie in dit verband ook Mevis, *a.w.* p. 49.

worden vrij gelaten, tenzij er gronden zijn voor bewaring. Is dat laatste het geval, dan kan de verdachte langer worden vastgehouden en is een ‘reguliere’ snelrechtprocedure mogelijk. Anders niet. Het verderop te bespreken wetsvoorstel beoogt daarin te voorzien. Door aan de gronden van art. 67a Sv een nieuwe grond toe te voegen (het plegen van bepaalde typen delicten onder bepaalde omstandigheden) kunnen ook verdachten voor wie aan het huidige art. 67a Sr geen grond kan worden ontleend voor een bevel tot bewaring, langer worden vast gehouden. Daarmee beoogt de regering te voorkomen dat er – als op bepaalde gronden een (super)snelrechtprocedure noodzakelijk wordt geacht – te haastig en te onzorgvuldig wordt gewerkt, en/of dat de verdachte voortijdig moet worden vrijgelaten omdat men de zaak niet op tijd rond kan krijgen. Dat wil zeggen dat deze nieuwe grond om de verdachte langer vast te houden, de mogelijkheid biedt om meer en zorgvuldiger onderzoek te doen naar de precieze omvang van het gepleegde strafbare feit, en naar de achtergrond van de verdachte. Immers, de termijn van 17 dagen (en 15 uren) biedt ruimere armslag om bijvoorbeeld de reclassering bij de zaak te betrekken met het oog op een vroeghulprapportage, en/of de verdediging in staat te stellen de achtergrond van de verdachte nader te belichten. Bovendien wordt de verdediging zodoende meer tijd gegund om een schaderegeling voor te stellen of andere alternatieven voor een vrijheidsstraf te bepleiten, terwijl ook het slachtoffer over meer tijd beschikt om de onderbouwing van zijn schadeclaim voor te bereiden.¹⁰ Anderzijds kan aanvullend bewijsmateriaal worden vergaard, zodat bijvoorbeeld zware mishandeling in plaats van eenvoudige mishandeling kan worden bewezen.¹¹ De plannen van de regering leiden dus tot een soort uitgestelde supersnelrechtprocedure, inclusief de mogelijkheid om de verdachte langer in voorarrest te houden en daarmee een krachtig signaal te geven dat veel voorkomende criminaliteit die tot grote overlast leidt, voortvarend wordt aangepakt. Of anders gezegd: de snelrechtprocedure, in de hierboven geduide zin, en de daaraan gekoppelde voorlopige hechtenis, worden daarmee ook mogelijk gemaakt voor verdachten die normaal gesproken niet in voorlopige hechtenis kunnen worden gehouden, omdat daarvoor de gronden ontbreken.

4. Turbosnelrecht

Op grond van art. 375 Sv kan de verdachte bij ontdekking op heterdaad voor de OvJ worden geleid en gedagvaard om nog dezelfde dag voor de politierechter te verschijnen. Deze variant wordt ook wel turbosnelrecht genoemd.

Een korte omschrijving van het feit volstaat, maar moet wel op de zitting worden aangevuld in overeenstemming met art. 261 Sv: vermelding van feit, plaats, tijd, omstandigheden van het geval en de strafbepaling waarop de tenlastelegging is toegesneden.

Art. 375 Sv wordt gezien als zelfstandige titel om de verdachte daarna nog vast te houden tot aan de zitting (immers, ook in dit geval is er in feite geen onderzoeksbelang meer).¹²

De advocaat kan in deze gevallen niet optreden als gevolmachtigde.

Op grond van art. 385 lid 5 Sv is een vergelijkbare procedure ook mogelijk voor de kantonrechter; art. 385 lid 5 geldt dan eveneens als zelfstandige titel voor het vasthouden verdachte tot aan de berechting.

---

¹⁰ Overigens wordt nog onderzocht of de behandeling van schadeclaims van slachtoffers van delicten die via snelrechtprocedures worden afgedaan, in een aparte zitting van de kantonrechter kunnen worden afgehandeld. Vgl. *Aanhangsel Handelingen II* 2010-2011, nr. 1851.

¹¹ Zie voor dit alles de *MvT* bij het wetsvoorstel ‘Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de uitbreiding van de gronden voor voorlopige hechtenis’, p. 4.

¹² Zie de zo-even (nootsgewijs) besproken opvatting van Corstens/Borgers in *a.w.* p. 850.

5. De strafbeschikking (art. 257a en volgende Sv)

Naast de boven besproken politierechterzaken, kan ook de OM-afdoening worden beschouwd als een vorm van versnelde afdoening. Het OM kan delicten die worden bedreigd met maximaal 6 jaar gevangenisstraf, afdoen zonder dat er een rechter aan te pas komt. Daardoor hoeft bijvoorbeeld niet te worden voldaan aan allerlei daarmee samenhangende formaliteiten, hetgeen de snellere afdoening en executie mogelijk maakt.

Het betreft een schriftelijke strafbeschikking door het OM, die bij voorkeur in persoon wordt uitgereikt, bijvoorbeeld tijdens de voorgeleiding aan de OvJ, of anders per post wordt verstuurd naar het Gba-adres. Aan de strafbeschikking kan een 'aankondiging' vooraf gaan.

De strafbeschikking kan zowel straffen en maatregelen als 'aanwijzingen' (bijvoorbeeld de persoon van de verdachte betreffende) bevatten. In bepaalde gevallen is vooraf overleg nodig met de verdachte om in het kader van de strafbeschikking een bepaalde sanctie of maatregel te kunnen opleggen of een aanwijzing te kunnen geven.

Strafbeschikkingen met betrekking tot bulkzaken kunnen onder bepaalde voorwaarden ook worden uitgevaardigd door opsporingsambtenaren (art. 257b Sv) of zelfs door bestuursorganen (art. 257ba Sv).¹³

De verdachte kan tegen de strafbeschikking in verzet gaan, zodat in dit verband ook wel wordt gesproken van 'piepsysteem'. In dat geval wordt de zaak gewoon voor de rechter gebracht.

De sanctie of maatregel kan ten uitvoer worden gelegd na 14 dagen na de uitreiking of toezending van de strafbeschikking. Als afstand is gedaan van de bevoegdheid om in verzet te gaan, kan de sanctie zelfs direct ten uitvoer worden gelegd.

Verderop zal nog nader worden ingegaan op de zgn. ZSM-aanpak die in de toekomst een nog snellere afdoening door het OM mogelijk maakt.

In dit verband kan voorts nog worden gewezen op de zgn. T.O.M.-zittingen: in overleg tussen het OM en de verdachte zegt de verdachte toe zich te zullen onderwerpen aan een taakstraf om vervolging te voorkomen.¹⁴ Dit is een vorm van schikking (de transactie van art 74 e.v. Sr), die fasegewijs zal worden ingewisseld voor de OM-afdoening. De TOM (taakstraffen OM)-zittingen zullen dan worden vervangen door SOM (strafbeschikkingen OM)-zittingen.

Overigens zijn TOM- of SOM-zittingen vaak tevens 'themazittingen' en vice versa (zie bij de AU-aanpak).

3. Plannen voor de toekomst

---

¹³ Ook het EHRM erkent dat het – vanwege de werkbelasting van de justitiële instanties – onmogelijk is alle strafzaken (direct of opnieuw) aan de rechter voor te leggen. Zie EHRM 23 november 2006, Jussila v. FINLAND - [2006] EVRM 996, (2007) 45 39 EHRR. (<http://www.bailii.org/eu/cases/ECHR/2006/996.html>).

Strafbeschikkingen door bestuursorganen moeten wel worden onderscheiden van bestuurlijke boetes. Dat zelfs bestuurlijke boetes onder omstandigheden toelaatbaar zijn blijkt uit o.a.: EHRM 21 februari 1984, Series A no. 73 (Öztürk vs. Duitsland); EHRM 25 augustus 1987, Series A, no. 123 (Lütz vs. Duitsland); EHRM 8 juni 1976, Series A no. 22 (Engel e.a. vs. Nederland). Zie ook Ezech and Connors vs. De UK (GC) nummers 39665/98 en 40086/98, ECHR 2003-X. Zie ten slotte nog EHRC 2009/09 EHRM 16 juni 2009, 13079/03 (Ruotsalainen vs. Finland) waarin het Hof de teugels weer wat strakker aantrekt: de administratieve sanctie (een verdrievoudiging van de oorspronkelijk verschuldigde belasting) kon niet als reparatoir worden beschouwd, maar had een duidelijk bestraffend en afschrikwekkend karakter ter voorkoming van recidive.

¹⁴ Soms, als verdachten in een ander district wonen, wordt ook wel gewerkt met video-conferencing: de zgn. 'Tele-TOM'.

In het Voorstel tot *Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de uitbreiding van de gronden voor voorlopige hechtenis* wordt voorgesteld de volgende grond voor voorlopige hechtenis aan de gronden van art. 67a Sv toe te voegen:

‘(...) 4^e. Indien er sprake is van verdenking van een der misdrijven omschreven in de artikelen 141, 157, 385, 300 tot en met 303 of 350 van het Wetboek van Strafrecht, begaan tijdens evenementen, bij winkels, horeca- of andere uitgaansgelegenheden, of tegen personen met een publieke taak, met het oog op de berechting daarvan uiterlijk binnen een termijn van 17 dagen en 15 uren na aanhouding van de verdachte.’

Het voorstel wordt in de Memorie van Toelichting als volgt toegelicht: ‘Met de verruiming van de gronden voor voorlopige hechtenis wordt het in meer gevallen dan thans mogelijk om de verdachte van bijvoorbeeld mishandeling of vernieling in voorlopige hechtenis te nemen met het oog op de toepassing van snelrecht, dat wil zeggen berechting binnen 17 dagen. Hiermee kan worden voorkomen dat verdachten van deze feiten – die van de rechter hoogstwaarschijnlijk een vrijheidsstraf krijgen – weer op vrije voeten komen vóórdat de snelrechtzitting heeft plaatsgevonden. In genoemde omstandigheden is een directe reactie (lik op stuk) nodig om aan de verdachte en de omgeving duidelijk te maken dat het gedrag onaanvaardbaar is. (...)’.

De regering benadrukt dat het (gelet op het anticipatiegebod van art. 67a lid 3 Sv) moet gaan om feiten van zodanige ernst dat het OM een vrijheidsstraf geïndiceerd acht, en verwacht mag worden dat de rechter die ook daadwerkelijk zal opleggen. Zolang het anticipatiegebod strikt in acht wordt genomen, verwacht de regering op dit punt geen problemen, mede vanwege het feit dat de voorlopige hechtenis op deze nieuwe grond nooit langer zal duren dan 17 dagen en 15 uren¹⁵. De ervaring leert – zo blijkt uit de MvT – dat de vrijheidsstraffen die in de praktijk worden opgelegd ter zake van de desbetreffende delicten, (bijna) altijd hoger uitvallen dan 17 dagen en 15 uren. Daar komt nog bij dat de periode van 17 dagen en 15 uren niet altijd volledig hoeft te worden benut, omdat het strafbare feit vaak in een kortere periode zal kunnen worden afgedaan. Maar andersom is ook denkbaar dat het OM aan ziet komen dat de verdachte niet binnen 17 dagen en 15 uren op de zitting kan worden gebracht. Het OM zal dan de verdachte moeten vrijlaten.

Ook de verdachte hoeft niet stil te zitten: hij kan (na de inwerkingtreding van de wet Versterking Positie Rechter-Commissaris, maar ook daarvoor al) de Rechter Commissaris (R-C) verzoeken onderzoekshandelingen te verrichten met betrekking tot de noodzaak van (het voortduren van) de inbewaringstelling. En hij kan in dat verband de R-C verzoeken om in vrijheid te worden gesteld op grond van art. 64 lid 2 Sv. De R-C heeft in deze overigens ook een eigen verantwoordelijkheid. Als hij van mening is dat de grond voor de voorlopige hechtenis is komen te vervallen, zal hij de verdachte ambtshalve in vrijheid moeten stellen.

De regering acht de maximum termijn van 17 dagen en 15 uren een belangrijke waarborg in het licht van art. 5 van het EVRM. De regering is van mening dat vrijlating van verdachten van de desbetreffende misdrijven (waarbij zich ernstig gevaar voor personen en verstoring van de openbare orde kan voordoen) de maatschappelijke rust kan verstoren. Deze grond kan volgens de regering worden begrepen onder het gevaar voor ‘public disorder’, een door het EHRM

---

¹⁵ De 15 uur is de maximum tijd gedurende welke een verdachte na zijn aanhouding mag worden opgehouden voor onderzoek (dus inclusief de nachtelijke uren).

aanvaarde grond voor een eventuele beperking van het recht op vrijheid.¹⁶ Daar komt volgens de regering nog bij dat vanwege de relatief korte periode van 17 dagen minder zware eisen worden gesteld aan de onderbouwing van de noodzakelijkheid van de vrijheidsbeneming op deze grond, dan als de voorlopige hechtenis wordt of kan worden bevolen voor een lange(re) periode.

Voortbordurend op de doelstelling van de regering om tot kortere doorlooptijden te komen, plaatst de regering het snelrecht in een breder perspectief. Het kabinet wil – aldus de MvT – ook meer in zijn algemeenheid, dus naast de praktijk van het (super)snelrecht, de afdoening van eenvoudige standaardzaken versnellen.¹⁷ Binnen enkele jaren moeten alle eenvoudige strafzaken binnen een maand zijn afgehandeld. In dat verband schetst de regering de plannen van politie en OM om gezamenlijk te werken aan een snelle en zelfs directe afdoening van eenvoudige strafzaken. Door ‘samenwerking, concentratie en vereenvoudiging aan de voorkant van het strafrechtelijke traject’ moet worden voorkomen dat deze zaken als zgn. ‘loopzaken’ verder de keten in worden gebracht om pas veel later te worden afgehandeld.

Daarmee zijn we aanbeland bij een tweede belangrijke ontwikkeling op het gebied van snelle afhandeling van strafzaken: de ZSM-methode (afkorting van: Zo Selectief, Snel, Simpel, Slim, Samen mogelijk).

De ZSM-methode¹⁸ houdt het volgende in:

In een gezamenlijk initiatief van politie en OM wordt er naar gestreefd (bijna) alle veel voorkomende criminaliteit (VVC) zo snel mogelijk af te doen, nog voordat de desbetreffende zaken (verder) in de strafrechtelijke keten worden gebracht. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de afdoeningsmogelijkheden van het OM en de politie: de strafbeschikkingen en in dat verband de TOM of de SOM-zittingen, al dan niet in de vorm van OM-themazittingen. Daarbij is gekozen voor een bij voorkeur 7x16 uren-inzet van politie, OM en andere partijen (de ketenpartners en advocaten).

Het streven is deze veel voorkomende criminaliteit, als het maar enigszins kan, ‘direct’ af te doen – dat wil zeggen binnen zes uur,¹⁹ respectievelijk binnen drie dagen na de aanhouding – en daartoe de beoordeling van de zaak, de strafoplegging en de tenuitvoerlegging van de straf zoveel mogelijk in elkaar te schuiven.

Uitgangspunt is dat de verschillende ketenpartners, zoals Raad voor de Kinderbescherming, de Reclassering, Slachtofferhulp, nauw en fysiek (op dezelfde gang) bij deze vormen van directe afdoening worden betrokken en met elkaar samenwerken. Ook de aanwezigheid van de advocaat is – dat spreekt voor zich – van wezenlijk belang.

---

¹⁶ Zie EHRM 5 juli 2007 (Kanzi vs. Nederland), NJ 2007, 632. In paragraaf 4 zal kort worden ingegaan op, respectievelijk worden verwezen naar, andere relevante jurisprudentie met betrekking tot art. 5 EVRM (het recht op vrijheid en veiligheid en de toelaatbare beperkingen daarop).

¹⁷ Zie ook *Kamerstukken II* 2010-2011, 29 279, nr. 126: Brief van de minister van V&J betreffende het actieprogramma ‘Sneller recht doen, sneller straffen’. Daarin worden de maatregelen besproken ter realisatie van één van de doelstellingen van het werkprogramma van het kabinet ‘Nederland Veiliger’, te weten het terugbrengen van de behandelingsduur van eenvoudige zaken van 8 à 9 maanden naar één maand.

¹⁸ Zie o.a. *Perspectief op 2015. Een zichtbaar, merkbaar en herkenbaar OM* (De visie van het OM op de strafrechtelijke handhaving voor de komende jaren), p. 14-15.

¹⁹ De afdoening binnen 6 uur houdt verband met de tijd gedurende welke de verdachte op het politiebureau mag worden vastgehouden voor onderzoek. Voor een OM-afdoening binnen die 6 uur is het dan wel nodig dat er op de politiebureaus OvJ’s (of senior parketsecretarissen) beschikbaar zijn die ‘zaken kunnen doen’. Want vaak zijn er op de politiebureaus wel (politie)parketsecretarissen aanwezig, maar die hebben maar een beperkt mandaat. Dat alles vereist dus wel de nodige organisatorische aanpassingen. Dat geldt ook voor de beschikbaarheid van advocaten.

Inmiddels is er in vijf ZSM-pilots²⁰ ervaring opgedaan met deze ZSM-methode en met het operationaliseren en vertalen van de methode in een ZSM-model en/of een ZSM-werkwijze. De verwachting is dat het op basis van de ervaringen vanaf half 2012 een landelijk ZSM-model kan worden ontwikkeld, dat vervolgens zal worden ingevoerd in het hele land.

In de zo-even aangehaalde brief van de minister²¹ wordt daarvan alvast een voorproefje gegeven aan de hand van de werkwijze zoals die wordt toegepast in de pilotregio Utrecht:

De ZSM-werkwijze bestaat uit drie fasen, die – als gezegd – naadloos in elkaar overvloeien: de selectie van het traject, de afdoening, de executie.

De selectie, de keuze voor het verdere traject, vindt plaats aan de ‘selectietafel’. Daarbij wordt rekening gehouden met tal van factoren, zoals mogelijke bewijsproblemen, complicaties of dwingende afspraken met betrekking tot de persoon van de verdachte, de belangen van het slachtoffer (hoe ernstig is het letsel of de schade; is de schade op korte termijn vast te stellen, etc.) en andere omstandigheden betreffende (onder andere) de omgeving van de verdachte.

Na de selectie gaat de zaak bij voorkeur direct door naar de ‘OM-afdoeningstafel’. Het OM laat zich vooraf – voordat hij een afdoeningsbeslissing neemt – informeren door de ketenpartners, het slachtofferloket en de advocaat, die daartoe zo nodig aan tafel aanschuiven.

Als het OM een afdoeningsbeslissing heeft genomen, worden door het OM en politie en eventueel de reclassering aan de ‘executietafel’ afspraken gemaakt met betrekking tot de directe executie (lik op stuk) en een eventuele verdere intake bij de reclassering.

Als een zaak niet voor een OM-afdoening in aanmerking komt, of als de verdachte bijvoorbeeld in verzet gaat, gaat de zaak direct naar de ‘back office’.²² Daar worden (zo nodig) eveneens diverse instanties en ketenpartners betrokken bij de keuze voor een snelle alternatieve afhandeling. Dat zal meestal neerkomen op een (AU)dagvaarding, bijvoorbeeld voor een themazitting. Maar tegelijkertijd worden deze meer complexe zaken, waarvoor vaak meer tijd en expertise en vooral ook een integrale gebiedsgebonden en dadergerichte aanpak nodig zijn, doorgesluisd naar de zgn. Veiligheidshuizen. Veiligheidshuizen beogen kennis, ervaring en middelen van ketenpartners, zoals – naast OM en politie – reclassering, Jeugdzorg, Raad voor de Kinderbescherming, te bundelen door middel van een continue personele inzet van de verschillende ketenpartners, op een centrale plek in de regio. Met die intensieve samenwerking kunnen – zo is de gedachte – complexe dadergroepen, zoals criminele jeugdbendes, veelplegers en huiselijke geweldplegers, effectiever worden aangepakt, en kan met betrekking tot de afzonderlijke daders maatwerk worden geleverd.

---

²⁰ Er zijn vijf ‘territoriale’ pilots. In Utrecht, Amsterdam, Rotterdam/Dordrecht, Den Bosch, Den Haag. Daarnaast is er een ‘functionele’ pilot bij het CVOM. In het kader van de functionele pilot (9 politieregio’s) worden alcoholcontroles ‘real time’ centraal ondersteund, waardoor het tijdsverloop tussen de aanhouding van de verdachte en de afdoening (door de politie of de rechter) aanzienlijk wordt verkort. Vanaf komend voorjaar kunnen automobilisten die zijn betrapt op rijden onder invloed, in veel gevallen direct afrekenen. De politie stuurt daartoe een sterk vereenvoudigd proces-verbaal per e-mail naar het OM, dat binnen de dertig minuten een beslissing neemt. De politie kan vervolgens meteen een boete opleggen of een dagvaarding overhandigen. Zie ook verderop: het zgn. FoBo (frontoffice-backoffice)-concept

²¹ *Kamerstukken II* 2010-2011, 29 279, nr. 126: Brief van de minister van V&J betreffende het actieprogramma ‘Sneller recht doen, sneller straffen’.

²² In de ‘back office’ worden de meer ingewikkelde zaken onderzocht en doorgelicht door ondersteunend en gespecialiseerd personeel (junior en senior parketsecretarissen en officieren), waarna de relevante informatie zo nodig ‘real time’ wordt teruggekoppeld naar de ‘front-office’. Deze werkwijze ligt in het verlengde van het zogenaamde FoBo (frontoffice-backoffice)-concept.

4. De voor- en nadelen van een snelle afdoening van veel voorkomende criminaliteit.

Nadelen en bezwaren

Recht behoort geen confectie te zijn, maar maatwerk: een eventuele strafrechtelijke afrekening vereist een zorgvuldige beoordeling van het beschikbare bewijsmateriaal en een zo precies mogelijk op de persoon van de dader en de omstandigheden van het geval toegesneden strafrechtelijke interventie. Snelrecht lijkt op gespannen voet te staan met dat uitgangspunt: het gevaar bestaat dat er onvoldoende ruimte is voor echte bezinning om tot een evenwichtig oordeel te komen, en onvoldoende tijd en gelegenheid om de verdediging optimaal voor te bereiden.²³ Voorts is niet ondenkbaar dat er bij een snelle afdoening een neiging ontstaat om zwaarder te straffen. Immers, het delict ligt de ‘afdoeners’ nog vers in het geheugen, waardoor het eindoordeel nog onvoldoende heeft kunnen rijpen, en/of de emoties al gauw de rede en de geboden zorgvuldigheid zullen verdringen.²⁴

Meer algemeen kan worden gesteld dat hoe sneller de procedure, hoe groter de kans dat de rechten op een eerlijk proces worden geschonden. Daarbij moet in het bijzonder worden gedacht aan de rechten die besloten liggen in art. 6 EVRM, zoals het recht om over voldoende tijd en middelen te beschikken om de eigen verdediging voor te bereiden, getuigen op te roepen en/of te ondervragen, etc. Het risico dat de rechten van art. 6 EVRM door een snelle afdoening van strafzaken onvoldoende in acht worden genomen, wordt door de critici onaanvaardbaar geacht,²⁵ temeer daar het nog maar de vraag is of de met de versnelde afdoening beoogde doelen – het bestrijden van veel voorkomende criminaliteit, recidive-reductie door effectieve gedragsverandering, afschrikking, lik op stuk – wel reëel zijn.²⁶ Bij veel voorkomende

---

²³ Zie Corstens/Borgers *a.w.* p. 851: ‘(...) Dat is een bezwaar tegen snelrecht en vlugrecht. Er moet een zekere tijd overheen gaan, voordat een evenwichtig oordeel tot stand kan komen. De kwaliteit van de strafrechtspleging lijkt ermee gediend dat er een redelijke tijdspanne ligt tussen het plegen van het feit en de berechting. De tijd maakt het mogelijk het delict tot de juiste proporties terug te brengen en de noodzakelijke relativeringen aan te brengen.’ Zie voorts de weblog *NRC Handelsblad* vrijdag 2 januari 2009: ‘(...) Snel recht is ook snel krom. Recht is maatwerk en vraagt tijd, voor een zorgvuldige waarheidsvinding, beoordeling van het bewijsmateriaal en het horen van getuigen en slachtoffers. Snelrecht is confectie: zaken waarover weinig twijfel is omdat de verdachte heeft bekend, het bewijs onomstotelijk is (of lijkt), het feit gering, de behoefte om er ‘van af’ te zijn groot’ (<http://weblogs.nrc.nl/commentaar/2009/01/02/snel-recht-is-snel-krom/>)

Zie ook: *Advies RvdR* met betrekking tot het concept wetsvoorstel uitbreiding gronden voorlopige hechtenis, p. 5. Daarnaast: *Opportuun* 5 mei 2011, p. 16. En ten slotte: *Menukaart (super)snelrecht* oktober 2009, p. 2.

²⁴ Zie Corstens/Borgers *a.w.* p. 851 (tekstblok ‘Opportunititeit snelrecht en vlugrecht’).

²⁵ Zie bijv. EHRM 21 december 2006 (Borisova vs. Bulgarije) *nr.* 56891/00, waaruit blijkt dat de verdachte in het kader van een supersnelrechtprocedure onvoldoende gelegenheid heeft gehad om getuigen op te roepen of contact op te nemen met een advocaat, in strijd is met art. 6 EVRM. Zie voorts EHRM 25 maart 1983 (Minelli), *nr.* 8660/79. Zie ook de jurisprudentie van de nationale rechter waar Bosker naar verwijst, en waaruit kan worden afgeleid dat er in eenvoudige zaken die in aanmerking komen voor een snelle berechting, niet snel sprake zal zijn van een te korte voorbereidingstijd. Zie Bosker *a.w.* (diss.) p. 22-23.

²⁶ Zie het rapport ‘*De Sociale Veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van Veiligheidsbeleid*’ (Lonneke van Noije en Karin Wittebrood), 8 juli 2008 van het Sociaal Cultureel Planbureau. Zie ook weblog *NRC Handelsblad* 2 januari 2009. Zie voorts G.J.N. Bruinsma, ‘Snel straffen vanuit criminologisch perspectief: een paradox in de strafrechtspraktijk’, preadvies voor het OM-congres 2010 *Snelrecht: hoe sneller, hoe beter?* p. 20: ‘In ieder geval maakt dit exposé duidelijk dat er geen wetenschappelijke bewijzen zijn dat snelrecht effectiever zou zijn in generaal en specifiek opzicht.’

criminaliteit – zo leert de ervaring en zo blijkt uit onderzoek²⁷ – laten daders zich nauwelijks weerhouden van het plegen van delicten omdat hen een snelle afdoening boven het hoofd zou hangen. Delicten worden over het algemeen zeer impulsief en/of onder invloed van overmatig drankgebruik gepleegd.²⁸

Overigens geldt niet alleen ten aanzien van de verdachte dat haastige spoed zelden goed is. Ook voor het eventuele slachtoffer moet voldoende tijd worden genomen en moet de grootst mogelijke zorgvuldigheid moet worden betracht om er achter te komen wat het delict precies bij het slachtoffer teweeg heeft gebracht. Snelrechtprocedures zijn vaak te kort om de werkelijke schade die het slachtoffer heeft geleden, vast te stellen, mede omdat (psychische) schade zich vaak pas na enige tijd openbaart.²⁹

Een ander nadeel waarop wel wordt gewezen, is, dat het oordeel of een zaak eenvoudig is – en dus voor snelle afdoening in aanmerking komt – of juist complex is, vaak al in een zeer vroeg stadium van het strafrechtelijke traject wordt overgelaten aan functionarissen die daartoe onvoldoende zijn toegerust. Dergelijke oordelen behoren aan de rechter, of in ieder geval aan een magistraat, maar bij voorkeur niet aan de politie, te worden overgelaten.

Hoewel de regering benadrukt dat ook bij een versnelde afdoening de zorgvuldigheidseisen de hoogste prioriteit genieten, en hoewel het streven van de regering om strafzaken zo voortvarend mogelijk af te doen op zichzelf weinig weerstand zal ontmoeten, zit de angel hem vooral in de uitwerking van bepaalde varianten van snelle afdoening. Zo moet vooral het wetsvoorstel om – met het oog op het toepassen van snelrecht – een nieuwe grond aan art. 67a Sv toe te voegen om verdachten van bepaalde strafbare feiten langer te kunnen vasthouden, het ontgelden.

De belangrijkste bezwaren tegen het wetsvoorstel worden verwoord door de Raad voor de Rechtspraak (RvdR).³⁰

Het belangrijkste bezwaar is volgens de Raad dat het voorstel op gespannen voet staat met de onschuldpresumptie.³¹ Door het uitgangspunt van de regering dat de verdachte uitsluitend in het geval er sterke indicaties zijn dat hem ook daadwerkelijk een vrijheidsstraf zal worden opgelegd, gedurende 17 dagen in voorarrest mag worden gehouden op de voorgestelde nieuwe grond, lijkt het daderschap en de strafbaarheid al op voorhand vast te staan. Er is dan feitelijk niet langer sprake is van een verdachte maar van een dader, voor wie in de snelrechtprocedure hooguit nog een passende straf moet worden vastgesteld (kan daar nog aan toe worden gevoegd). Daarmee krijgt de voorlopige hechtenis het karakter van een vooruitgeschoven straf.³² Dat is temeer onaanvaardbaar omdat niet overtuigend is en kan worden aangetoond dat het voorarrest echt noodzakelijk is met het oog op een adequate uitvoering van logistieke handelingen in het kader van een snelrechtprocedure, of met het oog op het genereren van een afschrikkingseffect en een

²⁷ Vgl. de hierboven genoemde SCP-publicatie *Sociale veiligheid ontsleuteld*. (2008) en Bruinsma a.w.

²⁸ Overigens blijkt uit een voorlopige analyse van de aanpak in, en de resultaten van de ZSM-pilots dat snelle afdoening wel degelijk vruchten afwerpt. Zie *Kamerstukken 29 279 Rechtsstaat en Rechtsorde*, nr. 126 (Brief van de minister van veiligheid en justitie aan de Tweede Kamer) inzake het actieprogramma ‘sneller recht doen, sneller straffen, par. ‘Voortgang, eerste resultaten en planning’.

²⁹ Vgl. Bosker a.w. (diss) p. 31-32. In de media bijvoorbeeld: <http://blog.spitsnet.nl/2010/02/08/snelrecht-voor-slachtoffers-te-snel/>. Zie ook het *Advies van de RvdR* met betrekking tot concept wetsvoorstel tot Wijziging van het Wetboek van Strafvordering in verband met de uitbreiding van de gronden voor voorlopige hechtenis, d.d. 20 juli 2011, p. 5-6.

³⁰ Zie het al vaker gerefereerde *Advies van de RvdR*.

³¹ Zie ook Bleichroth, Mevis en Volker a.w. hoofdstuk 6 par. 5.1.

³² Vgl. ook Lonneke Stevens, ‘Voorlopige hechtenis en vrijheidsstraf. De strafrechter voor voldongen feiten?’ in *NJB* 18-06-2010, afl. 24, p. 1520-1525.

daadkrachtige en effectieve bestrijding van veel voorkomende criminaliteit. Het enige wat met deze inbreuken op de rechtsbescherming wordt bereikt, is – zo lijkt de boodschap te zijn – dat de rechtspositie van de verdachte onnodig verder wordt aangetast.³³

Daarnaast staat het streven om de verdachte in een snelrechtprocedure zoveel mogelijk vast te houden tot aan de zitting, op gespannen voet met de vrijheid van de verdachte om al dan niet op de zitting aanwezig te zijn.³⁴

Er is alles overziende in de ogen van de Raad dus geen enkele plausibele reden om de verdachte in afwachting van zijn proces niet heen te zenden.

Kortom: volgens de RvdR wordt de noodzaak tot, en het legitieme doel van de uitbreiding van de gronden voor voorlopige hechtenis onvoldoende door de regering onderbouwd. Dat geldt met name voor de veronderstelling dat daarmee de criminaliteit effectiever kan worden bestreden dan wanneer de verdachte zijn berechting in vrijheid kan afwachten.³⁵

Ook de onderbouwing van het ‘legitieme doel’ van de nieuwe grond met een verwijzing naar de ‘public disorder’ is volgens de RvdR onder de maat. Het standpunt van de RvdR ter zake komt er in het kort op neer dat, als volgens de regering de ‘public disorder’ de ratio is van de nieuwe grond voor voorlopige hechtenis, dat ook met zoveel woorden tot uitdrukking moet worden gebracht in die nieuwe grond. Dus alleen voorlopige hechtenis onder de expliciet geformuleerde voorwaarde dat de desbetreffende delicten, of de vrijlating van de verdachte van die delicten, daadwerkelijk tot public disorder kunnen leiden.³⁶

Daarnaast mag een snelle en voortvarende berechting (hoeveel gewicht de regering ook toekent aan de doelstelling om tot een algehele verkorting van de doorlooptijden te komen, en hoezeer die doelstelling ook kan worden onderschreven) nooit ten koste gaan van een zorgvuldige en eerlijke rechtsgang. De regering erkent dat overigens ook.³⁷

Met het oog daarop verwacht de RvdR dat, als er steeds meer zaken in snelrechtprocedures aan de rechter worden voorgelegd, steeds vaker zaken op de eerste zitting moeten worden uitgesteld, ondanks dat de regering benadrukt dat logistiek en dossiervorming op orde dienen te zijn om aanhoudingen van zittingen te voorkomen en zittingsruimte goed te benutten.³⁸ Zo zal de verdachte om uitstel vragen als hij meer tijd nodig heeft om, gezien zijn recht op een eerlijk

---

³³ Zie ook de rechtspraak waarnaar is verwezen in verband met het ‘creatief’ interpreteren van het ‘onderzoeksbelang’ als grond voor inverzekeringstelling in het kader van de zgn. weekendarrangementen.

³⁴ Zie *Advies RvdR* p. 2-4. Overigens kan ook een verdachte die in voorarrest zit, weigeren op de zitting te verschijnen.

³⁵ Zie *Advies RvdR* p. 3 en 4

³⁶ Uit de jurisprudentie van het EHRM blijkt dat vrijheidsbeneming in het kader van het voorarrest mogelijk is, maar dat de verdachte zijn berechting als het maar enigszins kan in vrijheid moet kunnen afwachten, bijvoorbeeld als vrijheidsbeperkende maatregelen kunnen volstaan. Vgl. EHRM 24 juli 2003 (*Smirnova vs. Rusland*), nr. 46133/99 en 48183/99; EHRM 8 november 2007 (*Lelièvre vs. België*), nr. 11287; EHRM *Contrada vs. Italy*, nr. 27143/95; EHRM *Dinler vs. Turkey*, nr. 61443/00. Zie ook P.H.P.H.M.C. van Kempen en F.G.H. Kristen, ‘Alternatieven voor voorarrest vanuit Europees perspectief’ in A.H.E.C. Jordaans, P.A.M. Mevis en J. Wöretshofer (red.), *Praktisch Strafrecht* (liber amicorum J.M. Reijntjes) Nijmegen: WLP 2005.

Zie verder de bespreking van deze EHRM-uitspraken waarnaar wordt verwezen in noot 196 p. 129 van Bleichrodt, Mevis en Volker, *a.w.* en de bespreking van andere EHRM-uitspraken die betrekking hebben op art 5 EVRM, in hoofdstuk 6 par. 4.3. *a.w.* Daaruit blijkt onder meer dat een ‘categorische’ uitsluiting van (kort gezegd) schorsing van het voorarrest niet in overeenstemming is met art. 5 EVRM. Zie EHRM 8 februari 2000, nr. 32819/96 (*Caballero/Verenigd Koninkrijk*) en EHRM 19 juni 2001, nr. 39360/98 (*S.B.C./Verenigd Koninkrijk*)

³⁷ Zie *MvT* p. 5, par. 2.3.

³⁸ Zo kan de verdachte om schorsing verzoeken op grond van art. 372 Sv of kan hij een bezwaarschrift indienen tegen de dagvaarding op grond van art. 262 Sv. Zie ook Corstens/Borgers *a.w.* p. 851

proces, zijn verdediging optimaal voor te kunnen bereiden. Andere redenen kunnen zijn dat het slachtoffer meer tijd nodig heeft om zijn schadeclaim te onderbouwen, of dat er (nieuwe) getuigen moeten worden gehoord, etc.³⁹

De RvdR wijst er voorts nog op dat het strafrechtelijke apparaat niet voldoende is toegerust om de te verwachten grote toeloop van snelrechtzaken op te vangen, zodat de kans groot is dat het strafrechtelijke apparaat alleen daardoor al dreigt dicht te slibben.

Dat brengt met zich mee dat in een flink aantal zaken het dossier of de logistiek niet op tijd op orde is of dat er te weinig tijd is om voorafgaand aan de zitting een volledig opsporingsonderzoek uit te voeren. Ook dat zal op zijn beurt weer kunnen leiden tot een toename van het aantal aanhoudingen en/of verzoeken om uitstel, zodat de voordelen die worden toegeschreven aan versnelde afdoening, wat betreft efficiency en tijdsbesparing, wel eens zouden kunnen omslaan in haar nadeel, althans als daar niet adequaat op wordt ingespeeld.

Een ander risico is volgens de Raad dat de rechtseenheid in gevaar kan komen. Er zijn nog onvoldoende waarborgen dat gelijke zaken in snelrechtprocedures ook daadwerkelijk op dezelfde wijze zullen worden afgedaan. De noodzaak van onderlinge afstemming van de op te leggen sancties zou in ieder geval een aandachtspunt moeten zijn voor de evaluatie van de ZSM-aanpak.

Al met al kunnen de nadelen en de bezwaren die critici opwerpen tegen de snelle afdoening van veel voorkomende criminaliteit, worden samengevat als een onaanvaardbare en onverdedigbare verschuiving van rechtsbescherming naar instrumentaliteit, waarbij het nog maar de vraag is of de daarmee beoogde doelen ook werkelijk haalbaar zijn.

Kortom: een verschuiving van strafrecht naar strafrecht, van due process naar crime-control. Vooral nu veel officieren van justitie zich steeds meer lijken op te stellen als 'crime-fighters' in plaats van als magistraten, zou de rechtsfiguur van de 'OM-afdoening' deze ontwikkeling volgens sommigen nog meer in de hand kunnen werken.

Voordelen

Als belangrijkste voordeel noemt de regering: de vergroting van de slagkracht van het strafrecht. Snellere en efficiëntere afdoening van zaken heeft tal van voordelen. Verdachte, slachtoffer⁴⁰ en de samenleving weten sneller waar ze aan toe zijn. Dat is volgens de regering vooral van belang met het oog op de preventieve werking van het strafrecht. Immers, al van oudsher staat niet ter discussie – en wijst onderzoek uit – dat straffen in ieder geval bij jeugdigen effectiever zijn naarmate ze 'zwaar, zeker en snel' zijn.⁴¹ Het verband tussen delict en straf wordt eerder gelegd

---

³⁹ Zie *Advies RvdR*, p. 6

⁴⁰ Een slepende rechtsgang kan niet alleen leiden tot 'undue delay' voor de verdachte, maar – vanwege de onzekerheid die dat met zich mee kan brengen – ook voor het slachtoffer. Zie ook Bosker *a.w.* (diss), par. 2.3.4. derde tekstblokje.

⁴¹ Zie over de 'klassieke straftheorie' die stelt dat een straf het meest effectief is indien ze *zwaar* en *zeker* is en *snel* volgt op het criminele gedrag: Bosker *a.w.* (diss) p. 27: 'De snelheid van straffen wordt door de normerende werking van het strafrecht van belang geacht, omdat anders de in de straf besloten liggende 'boodschap' niet wordt begrepen, of omdat anders het gevaar bestaat dat de dader of de burgers het verband tussen het delict en de straf niet meer kunnen leggen'. Zie in dat verband reeds Th. W. van Veen, *Generale preventie*. Den Haag: Daamen's uitgeverij, 1949, en daarnaast Th. W. van Veen, 'Generale preventie' in *Ars Aequi*, 1985, 34/12, p. 773-775. Zie voorts W.H. Nagel, *De functies van de vrijheidstraf*. Alphen aan de Rijn: Samson, 1977.

(ook door mogelijke toekomstige daders) naar gelang het delict sneller wordt bestraft. Door snel te straffen, komt de boodschap duidelijker over, niet alleen bij de dader, maar ook bij eventuele slachtoffers en burgers in het algemeen.

Uit de ervaringen die zijn opgedaan met de ZSM-pilots, blijkt bijvoorbeeld dat het aantal mislukte taakstraffen in zaken die versneld zijn afgedaan, sterk is gedaald: wie ‘meteen aan de bak moet’ ervaart dat als een directe consequentie van het strafbare feit dat hij heeft gepleegd, en is eerder bereid die consequentie voor lief te nemen dan degenen die pas maanden later een oproep krijgen toegestuurd.⁴² Ook in andere opzichten lijkt het effect dat deze lik op stuk-aanpak op de dader heeft, beduidend groter dan wanneer hij pas veel later wordt geconfronteerd met een straf als ‘mosterd na de maaltijd’.

Daarnaast zal een snellere en efficiëntere afdoening volgens de regering bijdragen aan de beroepseer en motivatie van de strafrechtelijke professionals (politie, justitie en de rechter),⁴³ hetgeen tot positieve effecten – en een opwaartse spiraal – kan leiden.

Met versnelde afdoening van veel voorkomende criminaliteit kan – zo is de gedachte – vooral worden bereikt dat de ‘slepende rechtsgang’ verdwijnt, dat ‘loopzaken’ (zaken die zich ergens in een bakje opstapelen, en pas veel later weer worden opgepakt) tot het verleden behoren. De regering formuleert het aldus: ‘Recht dat te lang op zich laat wachten, voelt als onrecht’.⁴⁴ Een bijkomend voordeel van een voortvarende aanpak aan de voorkant van het strafrechtelijke traject is dat een selectieve inzet van het strafrecht nog meer binnen handbereik ligt: als er alternatieve, op de dader toegesneden oplossingen mogelijk zijn, kan daar – in overleg met de ketenpartners – zo vroeg mogelijk mee worden begonnen, waarmee aan het ultimatum remedium karakter van het strafrecht optimaal recht kan worden gedaan. Dat is vooral van belang voor jeugdige daders, voor wie gedragsaanwijzingen en andere vormen van sturing, begeleiding en opvoedende gedragsbeïnvloeding, veruit de voorkeur verdienen boven een ‘echte’ strafrechtelijke afrekening. Maar ook in dat verband geldt dat deze andere interventies ‘onmiddellijk’ moeten zijn, willen ze effect sorteren en wezenlijk bijdragen aan gedragsverandering.⁴⁵

Een praktisch voordeel van de snelle afdoening is het terugdringen van de administratieve last.⁴⁶ Er hoeft niet altijd een dossier te worden aangelegd en de betekenisproblematiek verdwijnt grotendeels.⁴⁷

Zie meer recent G.J.N. Bruinsma, ‘Snel straffen vanuit criminologisch perspectief: een paradox in de strafrechtspraktijk’, preadvies voor het OM-congres 2010 *Snelrecht: hoe sneller, hoe beter?* par. 4 e.v. Zie voor een relativisering het rapport *De Sociale Veiligheid ontsleuteld* van het Sociaal Cultureel Planbureau (2008).

⁴² Zie Ron Maas (van de politie) in ‘Metéén straffen helpt echt’ in *Dagblad De Pers* van 23 juni 2011: ‘Het aantal mislukte taakstraffen is gedaald. Dat komt doordat we veroordeelden meteen een oproep van de reclassering meegeven om hun taakstraf te komen uitvoeren. Doorgaans gaan er maanden overheen voordat iemand een brief krijgt. Hierdoor komen mensen regelmatig niet opdagen als ze hun werkstraf moeten doen.’ Sjef van Gennip, directeur van Reclassering Nederland, vult aan: mensen zien delict en taakstraf meer als een aansluitend geheel als ze meteen aan het werk moeten: ‘De straf wordt dan beleefd als een gevolg van iets wat je hebt gedaan (...). Wij proberen een gedragsverandering voor elkaar te krijgen en dat is lastig als je een half jaar na een vonnis nog eens moet beginnen. Het is bovendien naar slachtoffers toe ook niet uit te leggen’.

⁴³ Zie de brief van de minister van V&J nr. 126, *Kamerstukken* 29 279, 2010-2011: actieprogramma ‘sneller recht doen, sneller straffen’, p. 2: ‘Daarnaast zal een snellere en efficiënte afdoening ook bijdragen aan de beroepseer van de professional: de politieman of vrouw, de officier van justitie, de rechter’.

⁴⁴ Zie de brief van de minister van V&J nr. 126, *Kamerstukken* 29 279, 2010-2011: actieprogramma ‘sneller recht doen, sneller straffen’, p. 1.

⁴⁵ Vgl. o.a. Bruinsma a.w. en Bosker a.w.

⁴⁶ Zie *Perspectief op 2015* (OM-visie op de strafrechtelijke handhaving voor de komende jaren), p. 15.

Ten slotte: hoewel het gaat om bewijstechnisch eenvoudige zaken, waarbij de logistiek en dossiervorming op orde dienen te zijn, en er geen deskundigenrapport of voorlichtingsrapportage en geen uitgebreid opsporingsonderzoek nodig zijn, en voorts eventueel letsel en schade van het slachtoffer snel zijn vast te stellen (en snel een voegingsformulier kan worden geproduceerd ten behoeve van de vordering van de benadeelde partij), staan ook in snelrechtprocedures de waarheidsvinding en de beslissing over de meest geëigende strafrechtelijke interventie voorop. In dat verband kan een snelle afdoening ook voordelen hebben. Bewijsmateriaal verwatert niet.⁴⁸ Zo kan bijvoorbeeld geheugenverlies van getuigen worden voorkomen. Vooral als versnelde afdoening wordt ondersteund door een efficiënt gebruik van ICT (bijvoorbeeld ‘telehoren’) en door verbeterprogramma’s die tot doel hebben werkprocessen optimaal in te richten, zodat de schakels in de keten onderling naadloos op elkaar zijn afgestemd,⁴⁹ kan dat grote efficiency-voordelen opleveren.

Samengevat kan worden gesteld dat als grootste voordeel van een lik op stuk-aanpak wordt gezien dat zeer snel de gewenste duidelijkheid wordt verschaft aan zowel de dader als het slachtoffer. Van deze snelle duidelijkheid gaat bovendien een krachtig signaal uit: bepaalde veel voorkomende delicten worden niet geduld en worden direct strafrechtelijk aangepakt. Wat dat laatste betreft kan in een zo vroeg mogelijk stadium worden gestart met een optimaal op de persoon van de verdachte, en de omstandigheden van het geval, toegesneden strafrechtelijke interventie, terwijl de desbetreffende ketenpartners daar van begin af aan direct bij worden betrokken. Dus van meet af aan maatwerk, zowel wat betreft de inzet en onderlinge afstemming van de ketenpartners, als wat betreft persoon van de verdachte en de omstandigheden van het geval.

Alle voor- en nadelen afwegende is de regering van oordeel dat de voordelen zwaarder wegen dan de nadelen. In dat verband benadrukt de regering dat het bij versnelde afdoening niet alleen draait om efficiency en snelheid, maar vooral ook om ‘kwaliteit en professionaliteit’ aan de voorkant van het strafrechtelijke traject, dat wil zeggen: een zorgvuldige afdoening en betekenisvolle interventies met in achtneming van de fundamentele waarborgen van een eerlijk proces.

De regering zegt zich bewust te zijn van de nadelen en risico’s die aan vormen van snelle afdoening kleven, en benadrukt dat kwaliteit, professionaliteit, zorgvuldigheid en fundamentele waarborgen hoog in het vaandel staan. De vraag is alleen of met deze goede voornemens voldoende waarborgen worden geboden om alle onaanvaardbare nadelen en risico’s ook daadwerkelijk te kunnen afdekken. Toch laat de regering zich er niet van weerhouden snelle en

---

⁴⁷ Zie *Opportuun* d.d. 5 mei 2011, p. 16. Zie ook de nieuwe *Wet Herziening Regels betreffende de Processtukken in Strafzaken* (en de daarop geënte nieuwe artikelen 152 en 153 Sv).

⁴⁸ Vgl. Bosker *a.w.* (diss) p. 32.

⁴⁹ In dat verband is de zgn. Lean Six Sigma werkwijze geïntroduceerd (een verbetermethodiek om werkprocessen in één keer goed uit te voeren en optimaal af te stemmen op de volgende schakel in de keten) in het kader waarvan onder meer wordt gewerkt met het zgn. FoBo-concept (frontoffice-backoffice). De frontoffice behandelt de simpele zaken. Complexe zaken, ook wel ‘expertizezaken’ genoemd, worden doorgesluisd naar de backoffice. Daarbij speelt het eerder besproken ‘veiligheidshuis’ een belangrijke rol, met name wat betreft de gebiedsgebonden en dadergerichte aanpak. In het kader van de Lean Six Sigma werkwijze is het sleutelwoord: ‘real time’ (zie ook bij de bespreking van de pilots). In dat verband werkt men met een digitaal informatiescherm, dat ‘real time’ door alle ketenpartners kan worden geraadpleegd: wie zit er vast, waarom, welke acties hebben al plaatsgevonden (bijv. advies inwinnen bij de reclassering, RvdK, slachtofferloket, etc.), welke deadlines moeten in acht worden genomen, welke stappen moeten er voor die tijd nog worden genomen, etc. Zie verder het al vaker gerefereerde actieprogramma ‘*sneller recht doen, sneller straffen*’. Zie (voor de de praktijk) *Opportuun* d.d. 5 mei 2011, p. 16.

efficiënte afdoening van veel voorkomende criminaliteit tot speerpunt van beleid te maken voor de komende jaren. De regering weet zich daarbij gesteund door de praktijk (politie en justitie) en het politieke (straf)klimaat.

5. Tot slot⁵⁰

Snelrecht, supersnelrecht en de ZSM-aanpak, door critici wel eens wat denigrerend ‘flitsstraffen’ en ‘bliksemboetes’ genoemd, kunnen effectieve instrumenten zijn voor de overheid om haar tanden te laten zien en een lik op stuk-beleid te voeren met betrekking tot veel voorkomende en overlast veroorzakende criminaliteit. Maar er kunnen ook grote nadelen aan kleven. Wat er ook zij van alle andere voor- en nadelen van de besproken vormen van snelle strafrechtelijke afdoening, in de literatuur en de commentaren lijken de pijlen vooral gericht te zijn op het wetsvoorstel om een nieuwe grond voor voorlopige hechtenis toe te voegen aan art. 67a Sv om verdachten met het oog op het toepassen van snelrecht langer te kunnen vasthouden. De regering zet de legitimering van deze nieuwe grond in de sleutel van ‘public disorder’. Maar zoals bleek uit de verwijzing naar de desbetreffende jurisprudentie van het EHRM, moet ernstig worden betwijfeld of een ‘categorische’ uitsluiting van schorsing van het voorarrest, en meer algemeen het omzeilen van het recht van de verdachte om zijn berechting in vrijheid te mogen afwachten, wel door de art. 5 EVRM-beugel kan.⁵¹ Dat laatste geldt ook voor de huidige vormen van (super)snelrecht, waarbij de verdachte tijdens zijn voorarrest een dagvaarding krijgt uitgereikt om (op korte termijn) voor de rechter te verschijnen. Zoals bleek, wordt dat als een zelfstandige grond gezien om de verdachte tot de berechting (langer) vast te kunnen houden, ook als daar geen expliciet wettelijke grond meer voor is. Het is de vraag of ook deze ‘zelfstandige grond’ wel art. 5 EVRM-proof is. Uit het commentaar van de Raad van de Rechtspraak (op het wetsvoorstel) en de jurisprudentie van de EHRM blijkt in ieder geval wat het uitgangspunt moet zijn: de verdachte moet zijn berechting in beginsel in vrijheid kunnen afwachten; eventuele alternatieve vrijheidsbeperkende maatregelen verdienen de voorkeur; en last but not least: de wettelijke gronden voor voorarrest mogen niet te ruim worden uitgelegd om de verdachte te kunnen vasthouden uit efficiency- of effectiviteitsoverwegingen, dan wel met het oog op een ‘lik op stuk’-aanpak of om een krachtig signaal af te geven.⁵² Pogingen om een bevredigende legitimering te construeren voor het in voorarrest houden van verdachten met het oog op het toepassen van snelrecht,⁵³ zonder dat daar daarvoor een expliciet wettelijke grondslag is aan te wijzen, en/of zonder dat daarvan de noodzaak kan worden aangetoond, zullen als het er op aan komt stranden op de afkeuring van het EHRM. Ons recht is nu eenmaal stevig verankerd in een aantal van oudsher geldende fundamentele uitgangspunten en er moet voor worden gewaakt dat de ‘waan van de dag’ de fundamentele van ons recht al te gemakkelijk zal aantasten. Maar anderzijds hebben ook fundamentele uitgangspunten geen absolute gelding, zeker niet als ze moeten worden afgewogen tegen andere fundamentele beginselen of belangen. Het recht is altijd

⁵⁰ Deels ontleend aan N.J.M. Kwakman, ‘Vandalen (super)snel gestraft’ (opinie) in *In Casu (Juridisch magazine Juridische Faculteitsvereniging Groningen)* jaargang 19, nummer 2, december 2011, p. 41-42.

⁵¹ Zie EHRM 8 februari 2000, nr. 32819/96 (Caballero/Verenigd Koninkrijk) en EHRM 19 juni 2001, nr. 39360/98 (S.B.C./Verenigd Koninkrijk). Zie voorts: EHRM 24 juli 2003 (Smirnova vs. Rusland), nr. 46133/99 en 48183/99; EHRM 8 november 2007 (Lelièvre vs. België), nr. 11287; EHRM Contrada vs. Italy nr. 27143/95; EHRM Dinler vs. Turkey nr. 61443/00.

⁵² Zie ook de bespreking van de jurisprudentie met betrekking tot de ‘weekendarrangementen’ en de noot van Kooijmans daarbij.

⁵³ Zie bijvoorbeeld Mevis a.w. p.49.

in beweging en met de regering kan worden ingestemd dat het recht voortdurend zal moeten worden afgestemd op eigentijdse problemen, inzichten en opvattingen. Daar komt nog bij dat de sturing die het EHRM geeft aan de rechtsontwikkeling met betrekking tot de rechtsbescherming van de verdachte, steeds meer ter discussie staat en onder vuur komt te liggen, althans niet altijd meer als iets vanzelfsprekends wordt gezien.⁵⁴ Soms is zelf nadenken geboden en zal de wetgever knopen moeten doorhakken om de rechtsontwikkeling een richting op te sturen die meer in overeenstemming met de standpunten en opvattingen van de democratisch gekozen volksvertegenwoordigers (en dus van de wetgever) zelf, ook al staat die op gespannen voet met de jurisprudentie van het EHRM.

Een ander punt van kritiek op het streven van de regering om een snelle en effectieve afdoening van de meest voorkomende en ernstige overlast veroorzakende delicten mogelijk te maken, betreft de (daarin besloten liggende) veronderstelling dat deze aanpak zou bijdragen aan de versterking van de rechtshandhaving. De nadelen die de verschillende vormen van snelle afdoening met zich mee brengen, zoals inbreuken op de rechtsbescherming van de verdachte, zouden – zo is de gedachte – eventueel voor lief kunnen worden genomen als daarmee de versterking van de rechtshandhaving ook daadwerkelijk wordt gediend. Een aantal auteurs toont echter aan dat niet empirisch of anderszins aantoonbaar is – en dat er zelfs geen aanwijzingen zijn – dat deze aanpak wezenlijk bijdraagt tot de versterking van de rechtshandhaving.⁵⁵ Dat zou echter het misverstand in de hand kunnen werken dat het strafrecht enkel moet worden gezien als een instrumentarium om criminaliteit effectief te kunnen bestrijden. Inmiddels wordt algemeen erkend dat het strafrecht nauwelijks bijdraagt tot (bijvoorbeeld) het terugdringen van recidive of tot een daling van de criminaliteit in haar algemeenheid.⁵⁶ Dat het strafrecht om die reden niet wordt afgeschaft, duidt er al op dat de functie van het strafrecht ruimer moet worden opgevat dan als een instrumentarium voor de bestrijding van criminaliteit. Strafrecht is (meer algemeen) normbevestiging. Strafrechtelijke interventies dienen afschrikwekkend te zijn in die (algemene) zin, dat daarmee een krachtig signaal wordt afgegeven

---

⁵⁴ Een recente bijdrage aan het debat is te vinden in *NJB*, 27-01-2012, afl. 4 in de bijdrage van Thomas Spijkerboer, 'Het debat over het Europese Hof voor de Rechten van de Mens', (p. 254-262), met een uitgebreide verwijzing naar tal van andere bijdragen aan het debat in noot 2. Uit de bijdrage blijkt dat de kritiek met betrekking tot de rol van het EHRM een viertal punten betreft: a) het hof dringt de lidstaten de 'grootste gemene deler' op en laat de lidstaten onvoldoende 'margin of appreciation', b) het Hof van zijn eigen bevoegdheden te ruim op, c) het Hof geeft een (te) vrije (dynamische, teleologische) interpretatie aan het EVRM, d) het Hof is ondemocratisch. Zie in dit verband ook N.J.M. Kwakman, 'Feit en norm in het strafrecht. Over de strafrechtelijk relevante causaliteit en deelplegen' in E. Gritter, *Opstellen Materieel Strafrecht*, Nijmegen: Ars Aequi Libri, 2009, p. 81.

⁵⁵ Zie o.a. Bruinsma (en Mevis) *a.w.* en het rapport *De Sociale Veiligheid ontsleuteld* van het Sociaal Cultureel Planbureau (2008), en het advies van de RvdR.

⁵⁶ Zo wordt bijvoorbeeld in het advies van de Raad van State betreffende het wetsvoorstel 'minimumstraffen' (No.W03.11.0377/II, d.d. 21 december 2011) de noodzaak en de effectiviteit (in de zin van 'afschrikwerkende werking') van het desbetreffende wetsvoorstel ter discussie gesteld, omdat daarin niet wordt onderbouwd dat met de wet ook daadwerkelijk het aantal recidivegevallen kan worden teruggedrongen, zoals beoogd. De Raad van State verwijst daarbij naar *Kamerstukken II 2007-2009*, 31 200 VI, nr. 145, p. 26, waarin de minister ook zelf opmerkt: 'Uit de beschikbare literatuur blijkt dat er geen directe relatie te leggen is tussen het gevoerde sanctiebeleid en de generale preventie'. In dat verband wijst de RvS voorts nog op het uitgebreid onderzoek naar de beoogde afschrikwerkende werking van de 'tough-on-crime' maatregelen in Californië (Three strikes and You're Out), waarin wordt aangetoond dat deze maatregelen niet hebben geleid tot de daling van de misdaadcijfers. Ook de RvS lijkt er dus van uit te gaan dat wettelijke voorzieningen slechts een functie hebben als ze daadwerkelijk (kunnen) leiden tot aantoonbare resultaten. Zie ook M. Tonry, 'Onderzoek naar afschrikking', *Justitiële Verkenningen*, 2008, p. 98-117, p. 108.

dat bepaalde gedragingen niet worden geduld. Ook in dat opzicht is het zo gek nog niet dat de democratisch gekozen wetgever, van welke politieke signatuur dan ook, af en toe zijn tanden laat zien en in het verlengde daarvan de rechterlijke macht – door middel van wetgeving en andere ‘randvoorwaarden’ – een bepaalde richting op stuurt.

Ook in andere opzichten staan – in verband met de plannen om een krachtiger lik-op-stuk-beleid mogelijk te maken – bepaalde belangen, beginselen en andere factoren op gespannen voet met elkaar. Zo wordt tegenwoordig steeds meer waarde gehecht aan het recht op een eerlijk proces en het daarin besloten liggende recht op een behoorlijke verdediging, ook in de voorfase van het strafrechtelijk onderzoek. De zogenaamde Salduz-jurisprudentie vormt daarvan de voorlopige uitkomst.⁵⁷ De daarop geënte rechtsontwikkeling kan in het gedrang komen als zaken steeds vaker via (super)snelrecht en/of door middel de ZSM-aanpak worden afgedaan en er tevens onvoldoende maatregelen worden getroffen om de nadelige effecten die dat kan hebben voor het recht op een behoorlijke verdediging, te ondervangen.

Maar afgezien daarvan is ook het recht op een behoorlijke verdediging niet ‘absoluut’ in die zin, dat het steeds moet worden afgewogen tegen andere rechten en belangen. Wat dat betreft kan worden gewezen op de beperking van het ondervragingsrecht van de verdachte met het oog op het welzijn van bijv. het slachtoffer. Het EHRM heeft immers vastgesteld dat een ‘fair trial’ van art. 6 EVRM inhoudt dat er ook rekening moet worden gehouden met de belangen van derden. Zo ook zal in het kader van het (super)snelrecht de wijze waarop het recht op een behoorlijke verdediging concreet moet worden ingevuld, mede afhangen van andere beginselen en belangen. Daarbij kan in dit verband worden gewezen op de zgn. ‘positive obligations’: de ‘opdracht’ van het EHRM aan de overheid om (potentiële) slachtoffers – dus ook de samenleving – te beschermen tegen criminaliteit door middel van afschrikwekkende straffen en snel, effectief en efficiënt optreden.⁵⁸ Voorts kan daarbij ook het onderzoek in herinnering worden geroepen waaruit blijkt dat met name bij jeugdigen de strafrechtelijke reactie ‘onmiddellijk’ moet zijn, direct volgend op het ongewenste gedrag, wil ze effectief tot gedragsverandering kunnen bijdragen.

Naast deze en nog tal van andere relevante factoren moet nog worden gewezen op allerlei randvoorwaarden, zoals het gegeven dat de financiële middelen en beschikbare menskracht niet onuitputtelijk zijn. Als er dan toch moet worden gekozen, dan bij voorkeur maximale zorgvuldigheid en maximaal opgetuigde verdedigingsrechten in zaken waarbij er echt iets op het spel staat. Differentiëren is dus de boodschap. Zo zal niemand er moeite mee hebben dat iemand die te hard rijdt en wordt geflitst, een beschikking thuis gestuurd krijgt. Een lik-op-stuk-aanpak in zijn zuiverste vorm: alleen die flits al. Een ultieme variant van supersnelrecht, die effectief blijkt te zijn, in ieder geval in de buurt van de flitspaal, en waar zelfs geen mens van vlees en

---

⁵⁷ Zie EHRM 11 december 2008 (Panovits v. Cyprus) *NJ* 2009,215; EHRM 24 september 2009 (Pishchalnikov v. Russia) *NJ* 2010,91; EHRM 13 oktober 2009 (Dayanan v. Turkey) *NJ* 2010,92; EHRM 14 oktober 2010 (Brusco v. France) *NJ* 2011,386. Zie voorts HR 30 juni 2009, *NJ* 2009,349; HR 13 september 2011, *NJ* 2011,556; HR 4 oktober 2011, *NJ* 2011,469; HR 10 januari 2012, *LJN BT8785* en HR 10 januari 2012, *LJN BT7095*.

⁵⁸ Zie de jurisprudentie van het EHRM die wordt besproken in M.S. Groenhuijsen en N.J.M. Kwakman, ‘Het slachtoffer in het vooronderzoek’, in M.S. Groenhuijsen en G. Knigge (red.), *Dwangmiddelen en rechtsmiddelen. Derde interimrapport van het onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Deventer: Kluwer, 2002, p. 802, noot 65. Zie voorts P.H.P.H.M.C. van Kempen, *Repressie door mensenrechten. Over positieve verplichtingen tot aanwending van strafrecht ter bescherming van fundamentele rechten*, Nijmegen: WLP, 2008 en F. Vellinga-Schootstra en W.H. Vellinga, ‘Positive obligations’ en het Nederlandse straf(proces)recht (oratie), Deventer: Kluwer, 2008.

bloed aan te pas komt. Laat staan dat we ons het hoofd breken over de vraag of de overtreder zijn verdedigingsrechten wel voldoende heeft kunnen uitoefenen voordat hij zijn boete betaalde. Maar toch geldt ook hier: mits de overtreder maar op de één of andere manier de gelegenheid krijgt om ‘zijn recht’ te halen, bijvoorbeeld door in verzet of beroep te gaan (vgl. het ‘piepsysteem’ waarvoor is gekozen in het kader van de OM-afdoening) en uiteindelijk de zaak aan de rechter – en desgewenst nog eens aan een hogere rechter – voor te kunnen leggen. Een andere veiligheidsklep zou nog kunnen zijn dat (super)snelrecht alleen toelaatbaar is als vergissingen praktisch zijn uitgesloten, bijvoorbeeld in geval van ontdekking op heterdaad. En ten slotte moet steeds compensatie en herstel mogelijk zijn als het toch nog eens fout mocht gaan.

Als we dan ook nog in aanmerking nemen dat met de ZSM-aanpak in combinatie met het ‘veiligheidshuis’, waarin ketenpartners en deskundigen ‘fysiek’ samenwerken, wordt beoogd in elke concrete zaak een optimaal op de persoon van de (jeugdige) dader toegesneden beslissing te nemen, hetgeen niet steeds tot een ‘echte’ strafrechtelijke sanctie hoeft te leiden, dan is er misschien toch wel iets te zeggen voor deze lik-op-stuk-aanpak. Mits het meest heikele punt, het zonder wettelijke grondslag en/of zonder noodzaak vasthouden van de verdachte in afwachting van zijn berechting in het kader van een snelrechtprocedure, nog eens goed wordt heroverwogen.